

EZKIAGA LASA, Patxi. *Bigarren haurra.*

Euskaltzaindia, BBK fundazioa, 2002 urtea, 144 or.

Luis Mari MUJICA

Ezkiaga poetaren eleberriak 2001 urteko *Txomin Agirre* saria irabazi zuen, eta sariak –orain urte batzuk gertatzen zen bezala– erreferente gerta daitezke, maiz.

Gure ustetan eleberria poeta bati dagokion tenorean emana dago, hots, ez da eleberri historikoa –ezta ere argudio gaitz-erkergeren andanan garatua-, ñabartasun psikologikoak maite dituen eitean osatua ageri da baino. Poetari ez zaio gustokoa izan hemen eleberri errural gaitzen hildoa –argudio zakar eta desorekatsuen sena-, karakterizazio doi eta pertsonaien konplexutasun barnekoi eta xumeen bidea baizik. Ezkiagaren eleberriek, maiz, akzioa falta zaie, kontraste ustekabeko eta erradikalen eszenategiak. Ez ditu ontzen argudio oso gaitzak, pasarte gordin eta krudelak, poesia eta psikologiako uki-tuen idatz-tenorea islatzen duen sorkuntza baizik. Eleberri honetan, hala ere, Ezkiaga poetak beste nobeletako jarrera interiorizante gehiegizkoak (akzio-faltaren tenorea darakusten ildoak...) gaintitu bide ditu, nahiz eta ez orri guztietan. Eleberrian ez du akzio askorik, ez du pasarte oso gaitzen joko txokanterik, baina Ezkiagaren nobelak lortzen du pertsonaia nabarren planteamendu anitza.

Maitasuna edo amodioaren inguruan saretzen da eleberria, hots, Lourdes, bere ama malerusa, bere bizitzako konfesioak eskaintzen dizkion alaba Rakel, aitaorde mozkor eta higuingarria, –eta bere bidean azaltzen diren maitale-andanaren (batez ere, Martin eta Beñardo, baina baita ere Blackie beltza eta Jorge) delakoen baranoan–. Guretzat *Bigarren haurra* eleberria, funtsean, nobela psi-

kologikoa da, pertsonaien aldarte barnekoietara irekia, gizakiaren erresorte nabarrak –bereziki amodioaren markoan– aberaski garatuz.

Elementu mikatzak badira eleberrian (Lourdes protagonistak haurra propioa umezurztegian utzi behar duenean –edo eta aitaorde mozkor eta mehatxatzailearen irudia ama gajoaren patuaz lotzean–); nabarmen, bestalde eritasunaren orratza, zehazki, Martin eta protagonista beraren kasuan.

Lehen pertsonan idatzia ageri da eleberria -bere alabari zuzenduriko autobiografia nobelatua dago argudioa (akzio asko gabekoa, baina gogoetatsua, amodioaren sareetan mila moduz bilbatua). Horrelako zerbait espero zitekeen Ezkiaga poetarengandik, nahiz guri, pertsonalki, eleberrietan aldarte zakar eta sorpresiboagoak (Celaren basakeria zenbait, Umbralen txoteo eta kabriola-ahalbideak adibidez...) gustuagokoak izan sarritan.

Nobela urbanoa dugu, funtsean (Bilbo eta Donostiko pasarteak direla nagusi), baina euskal paisajearen presentzia (gune ez hain iritartuen eszenategiak -Oria, Ordizia...) ez dira falta, dena amodioaren sare xorgintsu eta korapilotsuen traman onduz.

Estiloaren aldetik, Ezkiagak ongi menderatzen du elkarrizketen teknika, erantzunetan ñabardura afektibo, karakterizazio pertsonal eta erreakzio psikologi anitz eskaintzen digula. Ez dira elkarrizketa hotz eta xinpleak bereak; maiz erantzunei ñabardura espezifikoak dagozkie, mintzatzaileen erreakzioak hurbiletik konstatatzen dira, estiloa aberatsa bilakatzeraino.

Pasarte sentsulak ere (bere tamainan) ez dira saihesten, beti oreka baten andanan. Rakel alabari eginiko konfesioetan emakume baten amodiozko mila aldarte dira gal, gizarte moderno baten pasadizo korapilotsutan emanak. Garai bateko amodioaren sendotasun irmoa, gatazka-ezaren monotonía gairatzen du autoreak, eta Lourdes protagonistaren kasuan gaizaseme-andana nabarra ageri da, Martin eta Beñardoren kasuetan nagusiago gauzatzen dela.

Eszenategiak euspen psikologikoz bilbatzen dira, eta eleberriak elementu barnekoiak (eta erreakzioak) modu bizian garatzen ditu, ebatuta krudelak, ezusteko eszena gaitzak, dena den, ekidituz.

Estiloaren aldetik autoreak menderakizun berezia karakterizazioetan, hots, pertsonaien erreakzio-adierazpenetan, euskarak malgutasuna lortuz giro emozional eta afektiboen espresara. Hona

adibide zenbait, non espresibitate malgua ukitu psikologikoen azalpenean nabarmentzen den: *"Horregatik, hasiera-hasieratik Martin eta biok –urteek ematen duten zuhertasunez bera eta neska gazte asegaitzaren basatikeriaz ni-, biok isilean sinaturiko ituna norberegantzen saiatu ginen, baratxe-baratxe, ez haustura handiz, urradura xume eta nimiñoz baizik"* (104). Bere mintzoa arimaren aldarteak islatzera dator. Autoreak, maiz, ez du oztoporik elearen aldetik sentimenduak eta barne-oldeak sugerenteki jalgitzeko: *"Jaitsi egin ditu nik galdera egin bitartean nigan jositako begiak. Inoiz samurtasunik ezagutu ez duen gizonaren antza hartu diot, hotza, hotzean borrokatu eta hotzean bentzutua izan denarena, animalia erasokor hesiturarena, begi berde distraituak heriotzaren gau ilunari begira"* (42 or.).

Autoreak, poeta delarik, paisalari ere bere garrantzia ematen dio aldarte psikologiko batzuk girotzeko unean. Paisala sentimendu eta barne-giroen kide da han-hemen (nahiz Ezkiagak ez eman bertan aparteko tarterik paisajismoari, beste autore batzuoik gertatzen zaigu). *"Inguruko ezkiek ortziari beren lotsa erakusten zioten, hostoak gustiz galduta; eta orbelak lurra hartua zuen, euriarekin batera, udazkeneko lokatzaren geografia xirpila osatzearren; koloreen gainbeheran, urrezko horaila gaztain bihurtzen zen arte eta, gero gris belzkarra"* (36-37 or.). Eta autoreari animikoki hurbil izan bide zaion Ori Ibaia aipatuz, Beñardoren barne-munduaren isplua: *"Oriari begiratzen zion bakoitzean gauza bera gertatzen zitzaion, bai baitzuten Aizkorri aldetik zetozen ur haiek botere misterioetsuren bat, Beñardo Aierbe kanpoko gauzetatik abstraitu eta barne munduan sarre-razteko"* (73 or.).

Eleberria, bestalde, Euskal Herrian kokatzen da, euskaldunoi 1970.eko hamarkadan ezagun izan zitzaizkigun gertakizun politikoen andanan (adibidez, Gasteizen martxoaren 3.an gertaturikoen oroi-menean, edo German Rodríguez-enak Iruñean –edo eta Joseba Barandiaran gaztearenak Donostian- jazotakoeko gogorakizunean...). Historia horiek, dena den, ez dira funtsezkoak eleberrian (amodio beraren gorabehera eta tramak bezainbat, behintzat)

Eleberrian ematen da –nahiz ez modu garatuan– erreferentziarik jarrera erlijiosoetara Lourdes protagonista, noizbehin, bizitzaren gatazka batzuen aitzinean, errezoaz baliatzen ikusten dugunean bezala. Euskal eleberri modernoan (idazle urri batzuen kasuan ezik) oraindik lotsa erridikulozkoa (barregarria. .) islatu bide da alderdi erlijiosoak

ukitzeko. Horretan zeharo atzeratuta jarraitzen dugu -pudore horiek beste literaturetan XX. mende hondarrerako erabat gaudituta baitzeuden-. *Euskaldun fededun* leloaren kontra orain berrogei bat urte Euskal Herrian eraikirikoek gure artean bere infantillismoan jarraitzen dute, giza arazoetan alderdi erlijiosoak (bere kezka, aldarte kontraesankor, transzendentzia eta abarrekin...) gizonaren egitate existentzialean deus ikustekorik ez bailuan. Euskal kritika ez da hurbildu ere alderdi horretara bere, batzuetako, txaldantasun kamuts, eroso eta partidistan.

Guretzat, Ezkiagaren eleberriaren alde meritagarrietakoak amodioaren inguruan eraikiriko trama eta pasadizoak dira, beraietan autorearen idazteko era malgu, anitz eta adierazkorra (sentimendu eta erreakzioen galeria ñabarra) egoki islatzen dela. Akatsen artean orri batzuen geldotasuna, pasarte batzuen belutasun nagia, gogoeta-joera errepikakorra legoke.

Ongi etorria Ezkiagaren nobela berria, bertan autoreak beste eleberri batzuetako akzio-falta eta poesi-kutsu gehiegizkoa espero genuen baino hobeki gauditdu duelako.